

BORIS JOHNSON

FAKTOR CHURCHILL

MUŽ, KTERÝ PSAL DĚJINY

≡ KNIHA ZLIN

FLEET

BORIS JOHNSON

**FAKTOR
CHURCHILL**

**BORIS
JOHNSON**

FAKTOR
CHURCHILL

MUŽ, KTERÝ PSAL DĚJINY

≡ KNIHA ZLIN

Copyright © Boris Johnson, 2014
Translation © Pavel Bakič, 2016

ISBN 978-80-7473-459-5 (PDF)

Leovi F. Johnsonovi

Předmluva

Pes jménem Churchill

Když jsem vyrůstal, bralo se to za danou věc. Churchill byl zkrátka největší státník, kterého Británie kdy zrodila. Už v nejútlejším věku jsem měl dost přesnou představu o tom, co dokázal: překonal všechny překážky a dovedl mou vlast k vítězství nad jednou z nejdopudivějších tyranií všech dob.

Znal jsem základní obrysy jeho životní dráhy. S bratrem Leem jsme pročetli jeho obrazový životopis od Martina Gilberta tak nábožně, až jsme znali popisky k jednotlivým fotografiím nazpaměť.

Věděl jsem, že byl mistr proslovů, a můj otec (jako otcové mnoha z nás) příležitostně citoval některé jeho nejslavnější výroky; už tehdy jsem si uvědomoval, že řečnické umění schází na úbytě. Věděl jsem, že byl vtipný, nebral si servítky a že dokonce ani na poměry své doby nebyl politicky korektní.

U večeře jsme slýchali apokryfní historky z jeho života: třeba jak Churchill seděl na toaletě, když mu oznámili, že s ním chce mluvit následník trůnu, a jak odpověděl, že také právě sedí na trůně a nikdo ho tam následovat nemá, atd. Znali jsme tu, podle které mu socialistická poslankyně Bessie Braddocková údajně vyčetla, že je opilý, a on jí s dechberoucí hrubostí odpověděl, že je ošklivá a že on do rána vystřízlíví.

Myslím, že jsme také v mlhavých obrysech znali tu o konzervativním ministrovi s příslušníkem královské gardy... Nejspíš pro vás také nebude nová, ale nevadí. Nedávno jsem si od Churchillova vnuka, sira Nicholas Soamese, vyslechl v Savoyi u oběda její autoritativní verzi.

I když si odmyslíme, jak vynikajícím vypravěčem Soames je, zní ta historka pořád důvěryhodně – a vypovídá cosi o klíčovém tématu této knihy, o Churchillově velkodušnosti.

„Jeden z jeho konzervativních ministrů byl bukvice, jestli mi rozumíte...,“ (spustil Soames na celou hotelovou restauraci) „... ale zároveň dědečkův dobrý přítel. Každou chvíli ho někde nachytali, ale tehdy jste samozřejmě neměli na každém rohu novináře a nikdo nic neroztroubil. Jednou pokoušel štěstěnu až moc, protože ho načapali, jak ve tři ráno hobluje na lavičce v Hyde Parku gardistu – mimochodem to bylo v únoru.

Okamžitě o tom dostal hlášení předseda poslaneckého klubu a zavolał Jockovi Colvillovi, dědečkovu osobnímu tajemníkovi.

„Jocku,“ povídá předseda, „obávám se, že mám moc špatnou zprávu o panu tom a tom. Stalo se totéž, co obvykle, ale domákl se toho tisk a určitě s tím půjde na veřejnost.“

„A jéje,“ na to Colville.

„Marná sláva, asi bych měl za premiérem dojít a oznámit mu to osobně.“

„Ano, to byste asi měl.“

A tak předseda poslaneckého klubu dojel na Chartwell [Churchillovo sídlo v Kentu] a vešel do pracovny, kde děda zrovna pracoval vstojе u svého vysokého pultu. „Dobrý večer, předsedo,“ pootočil se, „co pro vás můžu udělat?“

Předseda mu tu nešťastnou situaci vysvětlil. „Bude muset odstoupit,“ uzavřel.

Rozhostilo se dlouhé ticho. Churchill potahoval z doutníku. Nakonec se zeptal: „Rozuměl jsem vám správně, že pana toho a toho přistihli s gardistou?“

„Ano, pane premiére.“

„V Hyde Parku?“

„Ano, pane premiére.“

„Na lavičce?“

„Přesně tak, pane premiére.“

„Ve tři ráno?“

„Jak říkáte, pane premiére.“

„V tomhle počasí! Na mou duši, člověk se hned dme pýchou, že je Brit!““

Věděl jsem, že zamlada býval ohromně statečný, že se osobně účastnil krvavých bojů, že po něm stříleli na čtyřech kontinentech a že byl mezi prvními, kdo se vznesli na palubě letadla. Věděl jsem, že v době školní docházky na Harrow byl tak trochu skrček, že nakonec dorostl jen do nějakých sto sedmdesáti centimetrů a přes hrud neměl ani osmdesát, že se musel nejprve vypořádat se zadržováním, depresemi a svým úděsným otcem, než se vypracoval na největšího žijícího Angličana.

Vyrozuměl jsem, že ho obklopuje cosi posvátného a magického, moji prarodiče si totiž schovali titulní stranu *Daily Expressu* ze dne, kdy ve svých devadesáti zemřel. Těšilo mě, že jsem se narodil rok předtím: čím víc jsem toho o něm četl, tím víc ve mně sílila hrdost, že jsem byl naživu současně s ním. O to spíš mě trápí a udivuje, že mu dnes, téměř padesát let po smrti, hrozí, že upadne do zapomnění nebo přinejmenším že se na něj bude vzpomínat zkresleně.

Nedávno jsem si kupoval doutník na letišti v blízkovýchodní zemi, která je pravděpodobně Churchillovým

výtvořem. Všiml jsem si, že značka doutníku zní San Antonio Churchill, a zeptal jsem se prodáváče v duty-free shopu, jestli ví, kdo to Churchill byl. Pečlivě si jméno přečetl a já mu zopakoval výslovnost.

„Šeršíl?“ ujistil se. Zřejmě mu to nic neříkalo.

„Za války,“ napovídal jsem, „za druhé světové.“

V tu chvíli se zatvářil, jako by se mu cosi vynořilo z těch nejzapadlejších, nejtemnějších hlubin paměti.

„Starý potentát?“ nadhodil. „Myslím, že ano, možná. Nevím.“ Pokrčil rameny.

Což o to, nevedl si hůř než spousta dnešního dorostu. Ti, kdo dávají při vyučování pozor, si odnášejí dojem, že Churchill bojoval proti Hitlerovi, aby zachránil Židy. Ale většina mladých si podle čerstvého průzkumu myslí, že je Churchill pes z reklam na stejnojmennou britskou pojišťovnu.

Přijde mi to škoda, osobnost Churchillova ražení by se přece dnešním mladým lidem měla zcela očividně zamlouvat. Vystupoval excentricky, nespoutaně, teatrálně, měl vlastní charakteristický styl oblékání – a byl to naprostý génius.

Vynasnažím se část jeho geniality přiblížit těm, kdo si ji možná plně neuvědomují nebo jim vypadla z paměti – a samozřejmě je mi jasné, že to zavání troufalostí.

Nezabývám se historií profesionálně a jako politik nejsem – biblicky řečeno – hoden ani rozvázat řemínek u Churchillovy obuvi, potažmo obuvi Roye Jenkinse, který o něm pojednal ve špičkovém jednosvazkovém životopisu. Jako churchillovský badatel se skláním před Martinem Gilbertem, Andrewem Robertsem, Maxem Hastingsem, Richardem Toyem a mnoha dalšími.

Neuniklo mi, že o našem hrdinovi vyjdou každoročně stovky knih, ale přesto jsem si jistý, že je čas Churchilla znovu zhodnotit: nesmíme jeho renomé pokládat

za neotřesitelné. Veteráni druhé světové války postupně odcházejí. Ztrácíme ty, kdo si vybavují zvuk jeho hlasu, a mám obavy, abychom si vzpomínky na jeho dalekosáhlé dílo nenechali rozplynout v naprosté nekonkrétnosti.

Žijeme dnes v mlhavé domněnce, že druhou světovou válku vyhrála ruská krev a americké peníze, a přestože to je v jistých ohledech pravda, zároveň je pravda i to, že nebýt Churchilla, téměř jistě by vyhrál Hitler.

Nacistům už by totiž nemuselo být možné vzít dobytá evropská území. Právem dnes naříkáme nad nedostatky Evropské unie, přitom jsme ale zapomněli na onen propastně hrůzný svět, který až příliš snadno mohl nastat.

Je třeba si ho dnes připomínat a je třeba si připomínat, čím vším tento britský ministerský předseda přispěl k utváření reality, ve které dodnes žijeme. Po celém světě, od Evropy přes Rusko a Afriku až po Blízký východ, narážíme na stopy toho, jak jeho myšlenky formovaly skutečnost.

Churchill je pro dnešek podstatný, protože zachránil naši civilizaci. A je podstatné, že ji mohl zachránit právě jen on.

Zosobňuje pádný argument proti všem marxistickým historikům, kteří považují dějiny za příběh nesmírných a neosobních ekonomických sil. Poselství *Faktoru Churchill* zní, že rozhodující úlohu může sehrát jeden jediný člověk.

V průběhu Churchillova sedmdesátiletého veřejného působení narážíme znovu a znovu na chvíle, kdy jeho osobnost ovlivnila svět a běh událostí – daleko většího množství událostí, než se dnes většině lidí vybaví.

Sehrál klíčovou roli při nástupu sociálního státu na začátku dvacátého století. Dopomohl britským pracujícím k zavedení úřadů práce, přestávek na svačinu

a podpory v nezaměstnanosti. Stvořil RAF a tank a zásadně se podepsal na účasti britských sil v první světové válce a na jejich vítězství. Sahrál nezastupitelnou úlohu při vzniku Izraele (a dalších zemí), nemluvě o jeho kampani za sjednocenou Evropu.

V několika případech sehrál úlohu bobra, který přehradil proud událostí. A nikdy nezměnil tok dějin tak zásadně jako v roce 1940.

Osudem člověka je jeho charakter, říkali staří Řekové a já souhlasím. Pokud ten výrok platí, nabízí se závažnější a zcela fascinující otázka, čím je charakter utvářen.

Které jednotlivosti Churchillovi umožnily, aby se své titánské role zhostil? Které kovárny ukuly jeho železnou vůli a mysl ostrou jako břitva?

Kdo kladivo, kdo řetěz vzal, do pece mozek tavit dal? ptá se William Blake. To je, oč tu běží.

Nejprve se však pokusíme nalézt shodu na tom, co dokázal.

Kapitola první

Nabídka od Hitlera

Pokud vás zajímá jeden z rozhodujících okamžiků poslední světové války a zároveň chvíle, kdy se lámaly dějiny celého světa, následujte mě. Zamíříme do ošumělé místnůstky v Dolní sněmovně – nejdřív nahoru po schodech, potom starými rozvrzanými dveřmi do potměšlé chodby a jsme tam.

Je nabíledni, že místnost na plánech Westminsterského paláce z bezpečnostních důvodů nenaleznete, a ani průvodce obyčejně neumluvíte, aby vás do ní zavedli. Přísně vzato už ve své původní podobě ani neexistuje, padla totiž za oběť nacistickému bombardování. Její místo však zaujala poměrně věrná rekonstrukce.

V takovémto a podobných zákoutích se ministerští předsedové nebo předsedkyně setkávají s kolegy z Dolní sněmovny. O interiéru se není potřeba příliš rozepisovat, místnost je zařízena zcela předvídatelně.

Představte si všudypřítomné čalounění ze zelené kůže s mosaznými knoflíky, deštění z dubového dřeva s výraznou kresbou, tapety navržené Puginem a několik grafik visících poněkud našikmo. A představte si kouř, protože se bavíme o odpoledni 28. května 1940, tedy o éře, kdy byl tabák pro velkou část politiků, hrdinu tohoto životopisu nevyjímaje, neodmyslitelným průvodcem.

Můžeme předpokládat, že dělená okna nepropouštěla mnoho slunečního světla; přesto by většina běžných občanů hlavní osoby jednání hravě poznala. Účastníků bylo celkem sedm a dohromady tvořili britský válečný kabinet.

Kritičnost situace, ve které se nacházeli, nám může přiblížit skutečnost, že poslední tři dny zasedali téměř nepřetržitě. Od 26. května se jednalo už o devátou schůzku a existenční otázka, před kterou společně s celým světem stáli, prozatím zůstávala nerozřešená.

Schůzi předsedal premiér Winston Churchill. Po jednom boku mu seděl Neville Chamberlain, paličatý ex-premiér s vysokým límcem a hustým knírem, kterého Churchill na postu ministerského předsedy vystřídal bez velkých servítek. Bývalý premiér čelil výčitkám, ať už spravedlivým, nebo nespravedlivým, že podcenil hrozbu představovanou Hitlerem a že může za nezdar appeasementu. Když nacisté na začátku měsíce vyhnali z Norska britské síly, odsákal to právě Chamberlain.

Zasedání se dále účastnil lord Halifax, vysoký, pohublý ministr zahraničí, který měl od narození zakrňlou levici a maskoval to černou rukavicí. Dorazil i Archibald Sinclair, předseda Liberální strany, které dal Churchill kdysi vale. Přítomni byli také Clement Attlee a Arthur Greenwood, zástupci Labouristické strany, proti níž mířily některé z nejjedovatějších Churchillových invektiv. Nechyběl ani sir Edward Bridges, který jako vedoucí úřadu vlády pořizoval záznam.

S velice prostě znějící otázkou, která před nimi stála, si přítomní lámali hlavu už několik dní a čelili přitom přívalu stále černějších zpráv. Nikdo ji nepoložil nahlas, ale všichni věděli, jak zní. Má Británie bojovat? Je rozumné, aby mladí britští vojáci umírali ve válce, která je podle všeho předem prohraná? Mají Britové

raději vyjednat dohodu, která by mohla zachránit život až stovkám tisíc lidí?

Pokud by ji tehdy vyjednali a britským odstoupením z bojů válku de facto ukončili, nezachránili by tím v důsledku miliony životů po celém světě?

Mám za to, že se v mé generaci – o generaci mých dětí ani nemluvě – nenajde mnoho těch, kdo si uvědomují, jak těsně nás nastolený scénář minul, s jakou střízlivostí a logikou mohla Británie roku 1940 složit zbraně. Našly se vlivné hlasy volající tehdy ve vši vážnosti po „vyjednávání“.

Není obtížné pochopit, z čeho se jejich úvahy rodily. Zprávy z Francie nebyly pouze špatné, nýbrž neuvěřitelně špatné a odnikud nekynula sebemenší naděje, že by se na tom mělo něco změnit. Německé jednotky se řítily k Paříži a francouzskou obranu prorážely tak snadno, až to skutečně vypadalo, že patří k nové nadřazené rase bojovníků vyznačujících se mimořádným fanatismem a efektivitou. Hitlerovy tanky se nepřihrnuly pouze přes nížiny na severu, ale i přes ardenské rokle, považované dosud za nepřekonatelné. Maginotova linie stála jen za posměch, jednoduše ji obešly.

Francouzští generálové byli k politování: bělovlasí rozklepaní staříci, kteří s *képis* na hlavě vypadali jako inspektor Clouseau. Pokaždé, když se někde pokusili zaujmout obrannou linii, zjistili, že už na ně Němci nějakou záhadou čekají, a pak se z nebe snesly stuky kvílející jako meluzína a tanky se zase rozjely.

Britský expediční sbor skončil obklíčený u přístavů na břehu kanálu La Manche. Jeho krátký pokus o protiútok Němci odrazili a teď vojáci čekali u Dunkerku na evakuaci. Kdyby Hitler poslechl svoje generály, mohl nás tehdy rozdrtit: stačilo, aby na rychle se zmenšující a v podstatě bezbranné území vyslal tanky nepřebožitelného generála Guderiana. Ten by pozabíjel nebo

zajal většinu britských ozbrojených sil a naše země by se bez nich nevzmohla na hmatatelný odpor.

Místo toho přelétala luftwaffe nízko nad plážemi a ostřelovala je z palubních kanónů. Britští vojáci pluli ve vodě tvářemi dolů nebo z enfieldek nadarmo pálili k obloze. Pumpy ze střemhlavých bombardérů je trhaly na kusy. Ten den, 28. května, se přinejmenším generálům a politikům, když už ne široké veřejnosti, zdálo velice pravděpodobné, že Británie přijde o většinu svých vojáků.

Válečný kabinet přihlížel nejhorší potupě, jakou britské ozbrojené síly zažily od ztráty amerických kolonií, a podle všeho ji neměl jak zvrátit. Při pohledu na mapu Evropy, která se válečnému kabinetu naskýtala, tuhne krev v žilách.

Už před dvěma lety došlo k anšlusu Rakouska. Československo zaniklo. Polsko bylo na kolenou. A za posledních pár týdnů se Hitlerova sbírka trofejí ještě děsivě rozrostla. Při záboru Norska hravě přechytračil Brity (mezi nimi i Churchilla), kteří celé měsíce vymýšleli plán na odvrácení invaze. Dánsko mu padlo do rukou za necelé čtyři hodiny.

Nizozemsko kapitulovalo. Belgický král zbaběle vztyčil bílý prapor právě minulou půlnoc. A každou hodinou se vzdávaly další a další francouzské jednotky. Některé předtím svedly zuřivý, hrdinný boj, jiné se osudu podrobily se skličující odevzdaností.

Nejpodstatnější geostrategický fakt měsíce května 1940 zněl, že Británie a její impérium zůstaly samy. Realisticky vzato nemohly odnikud očekávat pomoc, alespoň ne v nejbližší době. Italové stáli proti nám. Fašistický vůdce Mussolini uzavřel s Hitlerem Ocelový pakt a chystal se po boku německých vojsk zapojit do bojů, veden dojmem, že Hitlerova porážka nepřichází v úvahu.

Rusové podepsali odpudivý pakt Molotov–Ribbentrop, kterým si s nacisty rozdělili Polsko. Američané pochopitelně na možnost dalších bojů v Evropě reagovali alergicky: v první světové válce přišli o více než padesát šest tisíc mužů, a pokud připočteme oběti španělské chřipky, pak více než sto tisíc. Nenabízeli nic než polohlasně a zpovzdálí vyjadřovanou solidaritu; navzdory Churchillovým prohlášením, při kterých vlastně jen dával průchod svým zbožným přáním, neexistoval jediný náznak toho, že by se americká kavalerie měla zničehonic objevit na obzoru.

Všichni v místnosti si dovedli představit, jaké důsledky bude mít, jestliže z boje neustoupí. O válce věděli první poslední. Někteří z nich zažili nasazení v předchozím světovém konfliktu: hrůzyplné vzpomínky, které na něj svět choval, byly teprve dvaadvacet let staré, nestihla uplynout ani taková doba, jaká nás dnes dělí od první války v Zálivu.

V celé zemi se sotva našla rodina, která by tehdy někoho neoplakala. Chtít po Britech, aby totéž podstoupili zas – bylo by to správné? Bylo by to spravedlivé? A čemu by to posloužilo?

Podle záznamů ze zasedání se zdá, že schůzi víceméně zahájil Halifax. Šel přímo k věci a zopakoval, co hlásal několik posledních dní.

Působil impozantně. Byl vysoký, velice vysoký: díky svým sto devadesáti pěti centimetrům čněl nad Churchilla zhruba o čtvrt metru, což však u jednacího stolu zase takovou výhodu nejspíš nepředstavuje. Se zářným prospěchem vychodil Eton College a pyšnil se klenu­tým čelem výborně se hodícím k absolventovi oxfordské koleje All Souls. (Nezapomínejme, že Churchill na univerzitu vůbec nechodil a že ho na Královskou vojenskou akademii v Sandhurstu přijali až napotřebí.) Pokud můžeme usuzovat z dobových filmových

záznamů, hovořil Halifax tiše a melodicky, byť s úsečnou dikcí odpovídající jeho době a postavení. Na svět hleděl zpoza ne právě tenkých brýlí, a pakliže chtěl svým slovům dodat na důrazu, možná pozvedal lehce zaťatou pravou pěst.

Přetlumočil vzkaz z italské ambasády: nyní je prý ta pravá chvíle, aby Británie využila Itálii jako prostředníka v jednáních. Zprávu mu předal sir Robert Vansittart – zmínit jeho jméno byl chytrý tah, jelikož tento diplomat proslul ostrými protiněmeckými postoji a odmítáním ústupkové politiky. Vzkaz tudíž dorazil zaobalený do tak vábivého a vkusného hávu, jak jen to šlo. Jeho podstata však byla nad slunce jasná.

Nešlo o pouhý Mussoliniho pokus o sblížení, ale jednoznačně také o signál od jeho významnějšího spojence. O sondu vyslanou Hitlerem do Whitehallu a do samého srdce Dolní sněmovny. Churchillovi bylo jasné, jak se věci mají. Věděl, že zoufalý francouzský premiér je právě v Londýně, ba i to, že před okamžikem obědval s Halifaxem.

Monsieur Paul Reynaud si uvědomoval, že je Francie poražená. Jednoznačně vnímal to, čemu se jeho britské protějšky zdráhaly uvěřit: že francouzská armáda připomíná mistra origami, který téměř nadpřirozenou rychlostí neskládá papír, ale zbraně. Chápal, že se na něj bude vzpomínat jako na jednu z nejzavrženíhodnějších postav francouzských dějin, a věřil, že pokud Brity také přesvědčí k vyjednávání, přenese se část jeho ponížení na ně, a především se potom povede dohodnout pro Francii příznivější podmínky.

Výzva vzešla od německého diktátora, doručená Italy a podporovaná Francouzi vlastně sdělovala následující: že se má Británie vzpamatovat a přizpůsobit se skutečnosti. Nevíme, jak přesně zněla Churchillova odpověď, k dispozici máme jen lakonické a možná poně-

kud umraveněné shrnutí sira Edwarda Bridgese. Nevíme, jakým dojmem premiér tehdy odpoledne na své kolegy působil, můžeme to však poměrně dobře odhadnout.

Dobové zdroje se shodují, že na Churchillovi už se projevovalo vyčerpání. Bylo mu šedesát pět let a své asistenty a generály doháněl k šílenství. Měl totiž ve zvyku pracovat za pomoci brandy a dalšího silného pití do brzkých ranních hodin, dožadovat se při tom listin a informací z nejrůznějších koutů Whitehallu, a dokonce svolávat schůzky na dobu, kdy většina příčetných mužů leží s manželkou v peřinách.

Strojil se do svých podivných viktoriánsko-edvardovských šatů – v černé vestičce, pruhovaných kalhotách a s hodinkami na zlatém řetězu působil jako nějaký hřmotný komorník z *Panství Downton*, který si uhnal kocovinu. Říká se, že byl až nezdravě bledý, a není důvod tomu nevěřit. Ještě si přimysleme doutník, trochu popela v klíně, zatnutou čelist a kapku slin na bradě.

Oznámil Halifaxovi, že si dohodu může strčit za klobouk. Jak stojí v zápisu: „Premiér konstatoval, že francouzská strana jednoznačně usiluje o dosažení signora Mussoliniho do role prostředníka, přes něhož by s námi mohl vyjednávat Herr Hitler; premiér se tomu odmítá podvolit.“

Přesně si uvědomoval, co se za nabídkou skrývá. Británie vedla s Německem válku už od 1. září předchozího roku. Válku, ve které se brala za svobodu a za své zásady, ve které nejen sebe, ale celé impérium bránila před odpudivou tyraníí a pokud možno usilovala o vytlačení německých vojsk z porobených států. Přistoupit s Hitlerem nebo jeho emisary na „vyjednávání“, zahájit s nimi „rozhovory“, zasednout s nimi k libovolné rozpravě – vždy by to znamenalo totéž.

Churchill si uvědomoval, že v okamžiku, kdy Británie přijme Italy jako prostředníky k jakémukoli jednání,

ochabne její vzdorovitost. Nad jejím územím zavlaje neviditelná bílá vlajka a bojovný duch vyvane.

Tudíž Halifaxovi odpověděl *ne*. Řeklo by se, že tím bude vše dáno: ministerský předseda se vyslovil k tématu rozhodujícímu o bytí či nebytí celého národa. V jiném státě by tím možná debata končila, britské ústavní právo je ale nastavené jinak, ministerský předseda je v něm *primus inter pares*, první mezi rovnými. Do určité míry musí své kolegy strhnout na svoji stranu, a pokud chceme rozumět tónu, v jakém se vládní schůzka nesla, musíme si připomenout, jak křehká byla Churchillova pozice.

Premiérem se stal před necelými třemi týdny a zdaleka nebylo jasné, kolik má u stolu vlastně spojenců. Attlee a Greenwood, zástupci labouristů, stáli jaksi obecně při něm, Greenwood možná výrazněji než Attlee. Totéž se dá říct o liberálu Sinclairovi. Jejich hlasy ale neměly rozhodující váhu. V parlamentu drželi výraznou většinu toryové a Churchillův mandát tak závisel na straně, která si zdaleka nebyla jistá, jak k Winstonu Churchillovi přistupovat.

Od okamžiku, kdy jako mladý konzervativní poslanec nastoupil do parlamentu, se Churchill do vlastní strany satiricky opíral. Potom přeběhl k liberálům, a ačkoli se do rodného hnízda nakonec vrátil, pro nepříjemně mnoho konzervativců zůstával bezpátečním oportunistou. Před pouhými několika dny uvítali toryové Chamberlaina ve sněmovně ostentativním jásotem, zatímco Churchillův příchod se dočkal odměřené odezvy. Teď měl Churchill před sebou dva mocné konzervativce, předsedu královské rady Chamberlaina a ministra zahraničí Edwarda Wooda, prvního hraběte z Halifaxu.

Oba už se s Churchilllem v minulosti střetli. Oba měli důvod vidět v něm nejen člověka s výbušným temperamentem, ale z jejich úhlu pohledu také člověka iracionálního a vyloženě nebezpečného.